

Økonomisk politik, klimapolitik og Finansministeriets rolle

Notat

Udgivet: 9. juni 2020

Forfattere: Anders Eldrup og Jørgen Rosted

CONCITO

DANMARKS GRØNNE TÆNKETANK

Indhold

Indledning	3
Koordinering af økonomisk politik og klimapolitik.....	4
Forslag 1.....	4
Virkemidler i klimapolitikken.....	5
Større råderum til grønne offentlige investeringer	5
Forslag 2.....	5
Mere aktiv medvirken fra offentlige og halvoffentlige selskaber.....	6
Inddragelse af pensionskapitalen	6
Klimafond til støtte for nye bæredygtige løsninger.....	7
Forslag 3.....	7
Beregning af velstand og beskæftigelse mv.....	8
Forslag 4.....	9
Åbenhed og tillid til anvendelse af samfundsmodeller.....	9
EU-krav til den samfundsøkonomiske udvikling	10

Dette notat er skrevet af Jørgen Rosted, som er frivillig seniorrådgiver i CONCITO, og Anders Eldrup, der er næstformand i CONCITOs bestyrelse. Seniorrådgiverne er ikke en del af CONCITOs sekretariat, men bidrager til CONCITOs arbejde og den offentlige debat med dyb faglig kompetence, erfaring og stort engagement indenfor klima og grøn omstilling. Holdningerne i notatet er ikke nødvendigvis udtryk for CONCITOs holdning på området.

Indledning

Det er et væsentligt element i god regeringsførelse og ansvarlig finanspolitik, at størrelsen af det offentlige forbrug og de offentlige investeringer er forenelig med en holdbar samfundsøkonomi. Gives der køb på ansvarligheden, vil nye udgiftskrævende løsninger alligevel ikke holde i længden. Det bør således være et grundlæggende princip, at der ikke gives køb på ansvarligheden i den økonomiske politik.

Det gør sig især gældende på et tidspunkt hvor dansk økonomi skal komme sig ovenpå coronakrisen, og hvor både økonomisk nødhjælp til virksomhederne og økonomiske hjælpepakker til genrejsning af dansk økonomi udfordrer gængse opfattelser af budgetlovs-restriktioner og råderum for statens ageren. Det er helt afgørende, at Folketinget nu også forstår at sammentænke den økonomiske genrejsning med de nødvendige skridt, der skal til for at accelerere den grønne omstilling. Behovet for at sammentænke den økonomiske politik og klimapolitikken har aldrig været større, og Finansministeriet har naturligvis en helt afgørende rolle i at sikre, at dette også kan ske.

Den grønne omstilling kommer til at stille store krav til omstilling af hele samfundsøkonomien; en omstilling, der vil blive drevet af store investeringer i både den private og den offentlige sektor. For at den grønne omstilling samt udgiftskrævende opgaver på velfærdsområdet kan være foreneligt med en holdbar samfundsøkonomi, må der være klare rammer for den økonomiske politik og den samfundsøkonomiske udvikling.

Danmark har tilsluttet sig reglerne for finanspolitisk disciplin i EU og EU's procedure for håndtering af makroøkonomisk ubalance. Kravet om begrænset budgetunderskud er indeholdt i den danske budgetlov. Det er EU-Kommissionen, der overvåger, om reglerne overholdes. Kommissionen indberetter til Rådet af økonomi- og finansministre, ECOFIN, hvis et medlemsland ikke overholder reglerne, og i givet fald hvilke konsekvenser det skal have. Konsekvenserne ved overtrædelse af budgetreglerne er fastlagt i regelsættet, men der er bestemmelser og undtagelser, der giver rum for fortolkning, hvorfor det er ECOFIN, der træffer den endelige beslutning om henstillinger eller i yderste konsekvens bøder til et medlemsland, der ikke opfylder betingelserne.

De makroøkonomiske ubalancer efter finans- og gældskrisen førte til en stramning af reglerne, men i takt med at krisen er overvundet, og de mulige negative konsekvenser af en længere periode med negative renter tegner sig, er der opstået diskussion om hensigtsmæssigheden af regelsættet. Behovet for store investeringer som led i den grønne omstilling har bidraget til, at diskussionen og behovet for ændringer af regelsættet er vokset.

Diskussion foregår også i Danmark, og på et tidspunkt må Danmark også lade sin stemme høre i den europæiske debat. I sidste afsnit omtales mulige ændringer i EU's bestemmelser om finanspolitisk disciplin og proceduren for makroøkonomiske ubalancer. På kort sigt – de nærmeste år - er det forudsat, at budgetloven, når den snart skal revideres, ændres, så Danmark følger reglerne for medlemslande, der har en offentlig gæld på mindre end 60 pct., hvilket betyder, at det strukturelle underskud på den offentlige budgetbalance ikke må overstige 1 pct. af BNP mod ½ pct. i den nuværende budgetlov.

Koordinering af økonomisk politik og klimapolitik

Finansministeriet har en lang tradition for samfundsøkonomiske fremskrivninger, der rækker fem til ti år frem og lægger et spor for den økonomisk udvikling; et spor der danner rammen for den årlige økonomiske politik, herunder f.eks. det økonomiske råderum for næste års finanslov.

I klimaloven skal der opstilles bindende klimamål for 2030 og delmål for 2025 samt strategier for delsektorer. Klimaloven skal også fastlægge en årlig kadence – et årshjul – for den procedure, regering og folketing skal følge for at sikre klimamålenes realisering. I denne proces inddrages Klimarådet. Det fremgår også af klimaaftalen, at "klimaprogrammet kommer i sammenhæng med finanslovsprocessen". Enkelte deltagere i udformningen af klimaaftalen har ligefrem fremført, at traditionen for fastlæggelsen af den økonomiske politik har været en inspiration for forslagene i klimaloven.

Det er hensigten, at proceduren for fastlæggelse af klimapolitikken skal være lovbestemt, ligesom proceduren for imødegåelse af samfundsøkonomiske ubalancer i EU's medlemslande er lovbestemt. Det anbefales, at den lange tradition for tilrettelæggelsen af den økonomiske politik også lovbestemmes, og at det sker i overensstemmelse med proceduren i EU og proceduren for udformningen af klimaplanerne. En lovbestemmelse af en procedure for den økonomiske politik må ikke lægge begrænsninger på muligheden for at føre økonomisk politik, men skal øge sikkerheden for, at den økonomiske politik og klimapolitikken koordineres, og at der føres en ansvarlig økonomisk politik.

Forslag 1

Lovbestemt procedure for fastlæggelse og koordinering af både den økonomiske politik og klima- og miljøpolitikken.

Den nødvendige grønne omlægning af samfundsøkonomien kræver et nyt, solidt og kompetent beslutningsgrundlag, hvis der skal være nogenlunde sikkerhed for succes. Med finansloven for 2020 er der skabt flere ressourcer til arbejdet med nye samfundsmodeller. Det gælder et bedre datagrundlag; analyser af sammenhængen mellem samfundsøkonomi og miljøtilstand og i den forbindelse forskellige økonomiske virkemidlers effekt på miljøtilstanden.

For at etablere et godt beslutningsgrundlag er det vigtigt, at et forbedret datagrundlag og en samfundsmodel, hvor både økonomi og klima indgår, tages i anvendelse, og at Finansministeriet får en central rolle i udformningen af et beslutningsgrundlag for fastlæggelse og koordinering af den økonomiske politik og klimapolitikken.

Virkemidler i klimapolitikken

Politiske virkemidler i klimapolitikken og den grønne omstilling kan opdeles i tre hovedområder, som er regulering og påbud; afgifter og tilskud samt investeringer og ny teknologi. Eksempler på regulering og påbud er tilladelser til opførelse af vindmølleparker, regler for isoleringstandard i nye bygninger; fremtidigt importstop for biler med benzin og dieselmotorer. Eksempler på afgifter og tilskud er en CO₂-afgift; tilskud til isolering i ældre boliger; afgift på plastemballage. Eksempler på investeringer og forskning er investeringer i vedvarende energianlæg; elektrificering af togdrift; offentlig forskning i grønne teknologier.

Beslutningen om at reducere udledningen af drivhusgasser med 70 pct. i 2030 er både ambitiøs og krævende. For at realisere målet er der behov for at anvende et bredt spektrum af virkemidler. Et af de vigtigste virkemidler er bæredygtige investeringer, og ikke mindst på investeringsområdet er der behov for at gå nye veje.

Dansk økonomi har frem mod coronakrisen befundet sig i en lang højkonjunktur og er på trods af udfordringer fra nedlukning af samfundet og udsigt til en negativ vækst i 2020 grundlæggende i en god gænge. Det vurderes at være både realistisk og ansvarligt at øge omfanget af grønne investeringer – og i særdeleshed som et centralt element i at sikre en genstart af dansk og europæisk økonomi. Det skyldes, at især på investeringsområdet kommer en væsentlig del af arbejdsstyrken fra andre EU-lande, så flaskehalse i højere grad undgås. Men det skyldes også, at en del større investeringsopgaver er ved at "klinge af". Det gælder bl.a. metrobyggeriet og byggeri af de nye supersygehuse. Med til billedet hører også, at større investeringsprojekter kræver flere års planlægning, før "spaden sættes i jorden". Derfor må beslutningerne tages snarest, så de kan få effekt i 2030.

Større råderum til grønne offentlige investeringer

Offentlige investeringer er omfattet af EU's underskudsregel. Det foreslås, at det større råderum, der kommer ved at ændre budgetlovens underskudsregel fra ½ til 1 pct. af BNP, prioriteres til øgede offentlige investeringer, der bidrager til at opfylde 70 pct.-målet.

Forslag 2

Et øget råderum fra ændringer af budgetloven reserveres til grønne investeringer.

Grønne offentlige investeringer kan bl.a. omfatte energireovering af offentlige bygninger, udbygning af ladeinfrastruktur til el-biler og udbygning af den kollektive transport.

Mere aktiv medvirken fra offentlige og halvoffentlige selskaber

Et væsentligt bidrag til at opfylde 70 pct.-målet kan komme fra offentlige og halvoffentlige selskaber. Det kan ske uden at konflikte med budgetlovens regler.

Som eksempler kan nævnes:

- Sund og Bælt: Det vil være naturligt at anmode Sund og Bælt om at påtage sig ansvaret for at udvikle (og siden implementere) et dansk roadpricing-system, som om få år må forventes at skulle spille en afgørende rolle i reguleringen af transportsektoren.
- Energinet.dk: En væsentlig udbygning af havvindmøller må forventes at blive en vigtig del af omstillingen. Energinet kan pålægges at sørge for transformerstationer og at føre strømmen i land. En særlig opgave kan Energinet.dk få med at opbygge transformerstationer på de nye vindøer, jf. nedenfor.
- Fjernvarmeselskaberne: En del af omstillingen sker ved at udfase olie- og gasfyr, i alt 500.000 fyr. Fjernvarmeselskaberne kan pålægges opgaven med at tilvejebringe varmekilder til erstatning – enten ved at udvide fjernvarmenettet eller ved varmepumper mv.

Inddragelse af pensionskapitalen

Danmark har en meget veludbygget pensionssektor, som har erklæret sig villig til at investere i den grønne transformation af samfundet. Det kan ske enten direkte af pensionssektoren eller i offentlig-private partnerskaber (OPP).

Som eksempler kan nævnes:

- VindØ: Kan bygges og finansieres af pensionssektoren (idet Energinet.dk skal stå for den kritiske infrastruktur så som transformerstation mv jf. ovenfor). VindØ øger værdien af den danske vindressource og vil formentlig kunne yde det største enkeltbidrag til at opfylde 70 pct.-målet. Og det uden direkte statsudgifter.
- Kattegatbro: Kan bygges af pensionskasser, idet DSB dog må stå for jernbandedelen. Kattegatbroen kan yde et afgørende bidrag til at skabe en tostrengt infrastruktur mellem landsdelene og dermed en mere stabil og forsvarlig struktur end den nuværende enstrengede struktur. Kattegatbroen vil samtidig binde Danmarks to største bysamfund sammen og dermed skabe en helt ny erhvervsdynamik
- Havnetunnel i København: Kan bygges af pensionskasser i samarbejde med staten. Havnetunnelen kan sikre, at en stor del af biltrafikken i København – herunder den tunge biltrafik – kan ledes uden om Middelalderbyen og dermed bl.a. reducere luftforurening mv.

I de nævnte eksempler vil en væsentlig del af finansieringen kunne ske ved brugerfinansiering (elforbrugerne, trafikanterne) og projekterne kan dermed holdes ude af de offentlige underskudsopgørelser.

Klimafond til støtte for nye bæredygtige løsninger

På Finansloven for 2020 blev der etableret en fremtidsfond på 25 mia. kr. Begrænsede indskud fra staten blev overført til fire eksisterende fonde: Vækstfonden, Den Grønne Investeringsfond, EKF og IFU, som herefter tilsammen kan geare bevillingen op til de 25 mia. kr. Da der er tale om kommercielle aktiviteter, indgår beløbet ikke i EU's opgørelse af gæld og dermed heller ikke i budgetloven. En mindre del af de 25 mia. kr. (6 mia. kr. til Den Grønne Investeringsfond) er målrettet den grønne omstilling.

For at bidrage til løsningen af klimamålene er der behov for en klimafond af en betydelig størrelse, som målrettet og med styrke kan medvirke til at løse nogle af de helt grundlæggende problemer med at gøre lovende forskningsresultater til markedsparate bæredygtige løsninger. En sådan klimafond må have en ledelse og en bemanning med viden og kompetence til at udforme og gennemføre en strategi for innovative samfundsekspirer, der kan vise bæredygtige teknologiers potentiale og vise hvordan omkostningerne til opførelse og drift kan nedbringes. Klimafonden skal også kunne medvirke til nye bæredygtige løsninger, der baserer sig på allerede eksisterende teknologier eller kombinationer af teknologier, hvis realisering kræver dannelsen af nye innovative partnerskaber.

Enkelte nye miljøteknologier kan være så langt fremme i udviklingen, at risikoen er så overskuelig, at det private marked, herunder pensionssektoren, kan klare finansieringen selv eller et eventuelt bidrag fra klimafonden vil være er beskedent. Andre nye miljøteknologier vil være længere fra markedet og derfor kræve en større risikodækning, men også her bør klimafonden kunne medvirke.

Forslag 3

Der oprettes en klimafond, der kan medvirke til at videreudvikle lovende forskningsresultater til markedsparate bæredygtige teknologier.

Enkelte nye bæredygtige teknologier er så langt fremme, at de kan få afgørende betydning for opfyldelse af 2030-målsætningen. Men hovedparten af nye bæredygtige teknologier vil – selvom der allerede nu kommer tilstrækkelige finansieringsmidler - først kunne få afgørende betydning efter 2030, men kan til gengæld til den tid være forudsætningen for, at 2050-målet om et fossilfrit samfund kan realiseres på en samfundsøkonomisk fornuftig måde.

Som eksempler på de nødvendige nye teknologier, hvor danske virksomheder har mulighed for at komme til at spille en central rolle kan nævnes:

- Lagerteknologier til at opsamle den fluktuerende vindenergi, som der kommer meget mere af, f.eks. i form af isolerede stenlagre, der kan lagre den vedvarende energi i en kortere periode.
- Biobrændsler – evt. i en overgangsperiode indtil power-to-X er fuldt udviklet.
- Power-to-X, hvor vindenergien omformes til flydende brændstof, som bl.a. kan anvendes til langtidslagring af vedvarende energi og til at gøre tung transport, skibsfart og fly CO₂-neutrale.

Beregning af velstand og beskæftigelse mv.

Det er en udbredt politisk forudsætning, at opfyldelsen af 70 pct.-målet ikke må ske på bekostning af beskæftigelse, konkurrenceevne og en rimelig økonomisk fordeling. Men der er også stærke politiske holdninger til klima- og miljøpolitikens konsekvenser for velstand og velfærd.

Det er vanskeligt, men dog muligt på en nogenlunde meningsfuld måde at vurdere, om en given klimaindsats går ud over de første tre politiske forudsætninger: Beskæftigelse, konkurrenceevne og økonomisk fordeling.

Med det nye modelværktøj for vurderinger af både udviklingen i samfundsøkonomien og klimatilstanden, som er omtalt tidligere, vil det blive muligt at foretage fremskrivninger af samfundsøkonomien under forudsætning af opfyldelse af klimamålet. Hvis en sådan mellemfristet fremskrivning af samfundsøkonomien også implicerer fuld beskæftigelse, ligevægt eller overskud på betalingsbalancen og rimelig økonomisk fordeling, kan der argumenteres for, at klimapolitikken ikke bryder med de tre nævnte politiske forudsætninger.

Det tegner sig anderledes med en vurdering af en ambitiøs klimapolitik konsekvenser for velstand og velfærd. Med det omtalte nye modelværktøj vil det imidlertid også blive muligt at udarbejde økonomiske samfundsscenerier med forskellige klimamål og således sammenligne konsekvenserne for velstand og velfærd i 2030 under forskellige antagelser om klimaindsatsen.

Det er vanskeligt at sige, hvor sikre sådanne beregninger vil være, og hvad resultatet vil blive. Men sikkert er det, at undladelse af klimapolitik på lang sigt vil have enorme negative konsekvenser for velstanden for kommende generationer. Hvor hurtigt og kraftigt de tendenser vil sætte sig igennem, ved vi ikke med nogen stor sikkerhed. Det kan imidlertid ikke på forhånd udelukkes, at en ambitiøs klimapolitik allerede i løbet af det næste årti vil resultere i større velstand og velfærd end mindre ambitiøse mål og ringere klimaindsats. En sådan antagelse kan underbygges af, at der er solide historiske erfaringer for, at en succesrig udvikling i dansk erhvervsliv med større velstand og velfærd til

følge netop er sket i samspil med ambitiøse politiske omstillingskrav. Men det er åbentbart, at hurtigere omstilling af produktions- og forbrugsmønstret vil stille krav om jobskifte og opkvalificering for endnu flere, end hvis klimaindsatsen ikke havde været nødvendig.

Da der er tale om yderst komplicerede samfundsmæssige vurderinger for at få et kvalificeret bud på klimaindsatsens konsekvenser for velstand og velfærd, foreslås det, at et forberedende arbejde sættes i gang allerede nu. Det vil næppe være hensigtsmæssigt at lade forskere stå alene med det arbejde. Forskerne skal bygge modellerne baseret på den bedst mulige teori og empiri. Anvendelsen af modellerne til at skabe grundlag for politiske beslutninger ligger bedst hos embedsmænd, der er tæt på den politiske beslutningsproces og rådgiver politikerne.

Forslag 4

Finansministeriet bemyndiges til i samarbejde med Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet samt Miljø- og Fødevarerministeriet allerede nu at igangsætte et systematisk forberedende arbejde, der kan danne grundlag for udarbejdelsen af samfundsmæssige scenarier, der kan belyse klima- og miljøpolitikens betydning for velstand og andre vigtige politiske parametre.

Seriøse forsøg på at skabe mere viden og et bedre beslutningsgrundlag kan bidrage til en mere konstruktiv politisk proces, men indtil der foreligger et bedre grundlag for at vurdere konsekvenserne af klimapolitik på velstand og velfærd, bør der vises tilbageholdenhed med forhastede konklusioner på et for svagt grundlag.

Åbenhed og tillid til anvendelse af samfundsmodeller

Tillid til komplicerede samfundsvurderinger forudsætter, at der er fuld åbenhed om beregningerne, at der tilstræbes størst mulig symmetri i den måde, modellerne anvendes, og at der tages behørigt hensyn til eksternaliteter.

Modelapparatet er et vigtigt hjælpemiddel for den politiske beslutningstagen. Modellerne skal i videst muligt omfang baseres på statistik og empiri. Hvor dette ikke rækker, er det nødvendigt at anlægge skøn og foretage justeringer af modelresultaterne. Da modelapparatet ikke er en eksakt videnskab, er det helt afgørende, at der er maksimal åbenhed omkring modellerne. Herved muliggøres det, at forskellige faglige miljøer kan udfordre og efterprøve de anvendte forudsætninger. For at sikre den størst mulige troværdighed om Finansministeriets modeller, bør der derfor være fuld åbenhed om modelgrundlaget og en kritisk, men konstruktiv faglig debat om beregningernes holdbarhed og deres anvendelsesområde; en debat som det er vigtigt, at Finansministeriet og andre ministerier også deltager i.

Med udviklingen af det makroøkonomiske modelapparat er der sket en betydelig forbedring af beslutningsgrundlaget. I mange år indgik kun de direkte effekter i modellerne. Senere er det blevet normalt at indregne afledede dynamiske effekter fra skatteændringer, da der på dette område foreligger flere empiriske undersøgelser, men da resultaterne er usikre, er det særligt vigtigt, at der er fuld åbenhed om beregningsgrundlaget.

Det har skabt et troværdighedsproblem i den politiske anvendelse af modelresultaterne, at der ikke har været indregnet dynamiske effekter på udgiftssiden, fordi det empiriske grundlag har været for spinkelt. Selv om der har været praktiske årsager til asymmetrien, er den uholdbar. Asymmetrien i indregning af dynamiske effekter tvister grundlaget for de politiske beslutninger til ugunst for investering i velfærd og til fordel for skattelettelser og udbudspolitik.

Der må etableres et talmæssigt og empirisk grundlag for at vurdere afledte dynamiske effekter på udgiftssiden. Indtil det kan lade sig gøre, kan der anlægges skøn, så udgiftsændringer behandles parallelt med indtægtsændringer, og hvis det ikke er muligt på et tilstrækkeligt godt grundlag, må samfundsøkonomiske fremskrivninger fremlægges henholdsvis med og uden indregning af dynamiske effekter, så man tydeligt kan se størrelsen af de dynamiske effekter.

Ved vurdering af offentlige investeringer er det i stigende grad vigtigt, at de forskellige sideeffekter inddrages og tillægges vægt. Det kan fx dreje sig om luftforurening, støj, trængsel, ulykker mm. Nogle af disse effekter vil direkte kunne indgå i vurderingen af investeringen, fordi der foreligger talgrundlag. Andre effekter må inddrages kvalitativt, men det er vigtigt, at også disse medtages. Endvidere bør større investeringers holdbarhed følsomhedstestes i forhold til en betydelig stigning i CO₂-prisen.

EU-krav til den samfundsøkonomiske udvikling

Baggrunden for kravet om finanspolitisk disciplin i EU er den gensidige afhængighed som en fælles mønt og en fælles valutakurs skaber. Uden regler for finanspolitisk disciplin og fælles spilleregler for koordinering af den økonomiske politik, kan der i det lange løb ikke holdes sammen på unionen. Under finanskrisen blev EU's krav til finanspolitisk disciplin i Stabilitets- og Vækstpagten strammet, og der blev indført en Finanspagt, der forlanger at kravene lovfæstes for landene i eurozonen.

Siden skabelsen af Den Økonomiske og Monetære Union har der været en voksende samfundsøkonomisk ubalance mellem landene i eurozonen. Landene i nord har i dag fuld beskæftigelse og betydelige overskud i samhandlen med andre lande, mens lande i syd har høj arbejdsløshed og underskud. Den voksende ubalance har givet næring til en diskussion om spillereglernes hensigtsmæssighed.

Selvom Danmark ikke er en del af eurozonen, følger vi de fælles regler. I Finanspagten er kravene til budgetdisciplin skrappest for lande med stor statsgæld, mens lande med høj privat opsparing, overskud på betalingsbalancen og lav statsgæld kan tillade sig større underskud på statsfinanserne i perioder med dårlige konjunkturer eller særlige behov for høje offentlige investeringer. Med den ambitiøse klimamålsætning er Danmark på vej ind i en periode, hvor der vil være behov for et løft i de offentlige investeringer, hvorfor det vil være naturligt at Danmark, som de fælles regler giver mulighed for, går over til at følge reglerne for lande med lav statsgæld. Det betyder, at Danmark skal sikre at det strukturelle underskud i den offentlige sektor ikke overstiger 1 pct. af BNP i stedet for en ½ pct. af BNP, som er skrevet ind i budgetloven.

På lidt længere sigt vil kravene til finanspolitisk disciplin imidlertid blive en afgørende barriere for gennemførelsen af den grønne omstilling – både i EU og i Danmark. Kravet om at landene i eurozonen på længere sigt skal stræbe efter overskud eller balance i den offentlige sektor betyder, at de meget betydelige offentlige investeringer, der skal til for at skabe et fossilfrit samfund, skal finansieres af skattebetalerne i det år, investeringerne gennemføres. Det krav virker ikke hensigtsmæssigt. Det ville være mere fornuftigt, især for lande som Danmark med høj privat opsparing og stort overskud på betalingsbalancen, at fordele finansieringen af den grønne omstilling over en længere periode ved at sælge grønne statsobligationer, som f.eks. pensionssektoren kan investere i.

I Danmarks tilfælde er denne problemstilling særlig afgørende. Allerede i 1980'erne stod det klart, at en aldrende befolkning ville komme til at skabe et mærkbart pres på de offentlige udgifter i de første 30 år – 40 år af det nye årtusinde. Det var derfor vigtigt, at der blev handlet i tide, og at der blev handlet ansvarligt. Det var en af de væsentligste forklaringer på, at der dengang opstod enighed mellem arbejdsmarkedets parter om indførelse af arbejdsmarkedspensioner for alle, og at der fra slutningen af 1980'erne og frem er blevet indbetalt betydelige pensionsbidrag til pensionskasserne. Hensigten var netop at sikre gode pensionsordninger, som ikke ville belaste fremtidens skatteydere, og at stigende sundhedsudgifter mv. til ældre heller ikke skulle overbelaste skatteyderne, fordi en stor pensionsformue og et stort overskud på betalingsbalancen til den tid, altså i dag og de kommende år, netop ville gøre det forsvarligt med overgangsvist underskud på de offentlige finanser. Den forudseenhed kan ikke realiseres med de nuværende regler for finanspolitisk disciplin.

Finanspagtens krav om ligevægt på de offentlige finanser er en medvirkende årsag til den træge økonomiske fremgang i EU. På grund af en stor privat opsparing og i fraværet af vækstimpulser fra finanspolitikken har ECB bidraget til at holde væksten oppe gennem en meget lav og i nogle tilfælde ligefrem negativ rente. Når et nyt konjunkturtilbageslag sætter ind, vil det derfor være nærmest umuligt at afbøde virkningerne ved yderligere lempelse af pengepolitikken. Til den tid vil ekspansiv finanspolitik være den eneste mulighed, men den mulighed udelukker reglerne om finanspolitisk disciplin.

De samfundsøkonomiske ubalancer mellem medlemslandene og nulrentepolitikken har den yderligere ulempe, at den fører til stor gældsopbygning i nogle medlemslande, hvilket kan føre til uholdbare ejendomspriser med risiko for boligboler, der kan udløse nye kriser.

Der er derfor god grund til at gentænke reglerne for finanspolitisk disciplin og spillereglerne for koordinering af den økonomiske politik i medlemslandene. Nye regler må stille håndfaste krav til ansvarlig finanspolitik, så medlemslandene ikke opbygger uholdbar statsgæld, der gør dem sårbare i nedgangstider. Og nye regler må sikre, at medlemslandenes økonomiske udvikling i større udstrækning nærmer sig hinanden i stedet for at fjerne sig. Det kan sikres ved spilleregler, hvor både underskudslande og overskudslande forpligter sig til en økonomisk politik, der ikke skader den økonomiske udvikling i andre medlemslande.

Det foreslås, at Danmark tager aktiv del i den voksende debat om indretningen af de fælles spilleregler for den økonomiske politik i EU og lægger særlig vægt på at få et nyt regelsæt, der fastholder kravet om ansvarlig økonomisk politik, men giver grundlag for, at EU kan realisere målet om et fossilfrit EU i 2050, samtidig med at der opnås en mere balanceret økonomisk udvikling mellem medlemslandene.

CONCITO er en uafhængig tænketank, der formidler klimaviden og -løsninger til politikere, erhvervsliv og borgere.

Vores formål er at medvirke til en lavere udledning af drivhusgasser og en begrænsning af skadevirkningerne af den globale opvarmning.